

Plán aktivít na rozvíjanie ČITATEĽSKEJ GRAMOTNOSTI v školskom roku 2022-2023

*„Nemilovať knihy znamená nemilovať múdrosť.
Nemilovať múdrosť však znamená stať sa hlupákom.“
J. A. Komenský*

Aj v školskom roku 2022/2023 patrí rozvoj čitateľskej gramotnosti medzi prioritné ciele našej školy. Prehlbovanie čitateľskej gramotnosti vedie žiakov k porozumeniu a používaniu písaných textov, k uvažovaniu o nich pri dosahovaní osobných cieľov, rozvíjaní vlastných vedomostí a schopností.

Čitateľská gramotnosť sa považuje za existenčnú a základnú kompetenciu vzdelaného človeka, bez ktorej nemožno dosiahnuť všetky ďalšie kompetencie. Čoraz viac žiakov a dospelých osôb má problém so základnými jazykovými zručnosťami, ako je napríklad slovná zásoba a jazyková vybavenosť. Ide pritom o nevyhnutný základ pre vývoj vyšších úrovní čitateľskej gramotnosti.

Čítanie s porozumením predstavuje integrálnu súčasť všetkých vyučovacích predmetov. Predpoklad pre zvládnutie ostatných vyučovacích predmetov vytvárajú dobré čitateľské zručnosti, preto patria v rámci školského vzdelávania medzi kľúčové oblasti.

V záujme rozvoja čitateľskej gramotnosti budeme akcentovať najmä:

1. Uplatňovanie špecifických metód ako sú napr. aktívne počúvanie s porozumením (čítaním veršov, rozprávok a príbehov s detským hrdinom, aktívnym zapájaním sa do aktivít školských knižníc a pod.), pri overovaní porozumenia vypočutého textu využívať metódy tvorivej dramatizácie; zámerne rozvíjať aktívnu slovnú zásobu detí; vytvárať komunikačne a literárne podnetné prostredie a napomáhať uplatňovaniu vhodných komunikačných konvencii a elementárnej znalosti knižných konvencii.
2. Uplatňovanie metód, techník a stratégií podporujúcich rozvoj čitateľskej a jazykovej gramotnosti (napr. maľované čítanie, abecedné pexesá, tvorba kníh s prediktabilným textom, písanie denníkov). Rozvíjať psychické a poznávacie procesy podieľajúce sa na čítaní a písaní.
3. Vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti rozvíjania čitateľskej gramotnosti detí a žiakov. Zoznam poskytovateľov akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania pre oblasť čitateľskej gramotnosti je zverejnený na <http://www.minedu.sk/akreditacie-v-rezorte-skolstva/>.
4. Formovanie kladného vzťahu detí a žiakov ku knihe a literatúre, organizovanie súťaží v čitateľských zručnostiach a popoludňajšie čitateľské aktivity v školských kluboch detí. Pri rozvíjaní čitateľskej gramotnosti budeme využívať spoluprácu a pomoc rodičov pri domácom čítaní a vynasnažíme sa zintenzívniť zaangažovanosť rodičov pri konkrétnych školských aktivitách.
5. Realizáciu skupinových čitateľských projektov rozvíjajúcich sociálne zručnosti žiakov.
6. Vzdelávanie celého pedagogického zboru z ponuky vzdelávacích aktivít Metodicko-pedagogického centra (ďalej len „MPC“) v oblasti cieleného rozvíjania čitateľskej gramotnosti, resp. vzdelávania pre vedúcich pedagogických zamestnancov škôl s obsahovým zameraním na

- tvorbu vlastnej stratégie rozvíjania čitateľskej gramotnosti. Metodické materiály pre učiteľov všetkých stupňov škôl sú dostupné na webovom sídle MPC <http://www.mpc-edu.sk/publikacie>.
7. Využívanie podporných materiálov Centra literatúry pre deti a mládež a podpory čítania (<http://www.bibiana.sk/sk/knizna-kultura>) pri rozvíjaní čitateľskej gramotnosti žiakov.
  8. Pravidelné oboznamovanie sa s informáciami a materiálmi na podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania, ktoré pre školské knižnice zverejňuje na svojom webovom sídle www.spgk.sk Metodické centrum Slovenskej pedagogickej knižnice.
  9. Podporovanie voľno-časových aktivít detí a žiakov zameraných na rozvíjanie jazykovej kultúry (recitačné a literárne súťaže, školské časopisy).
  10. Na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti využívať uvoľnené úlohy PISA a metodické príručky na www.statpedu.sk v rámci všetkých predmetov v základných a stredných školách.
  11. Využívanie osvedčených didaktických a metodických materiálov na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti zverejnené na webovom sídle NÚCEM www.nucem.sk.

CIEĽ:***Čitateľská gramotnosť - spôsobilosť využiť čítanie na získanie poznatkov pre zmysluplné uplatnenie v živote.***

Zábavnými a zaujímavými formami práce s knihou, časopisom, komiksom, rôznymi článkami a aktivitami podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah k čítaniu a poznávaniu nového, podporujeme vyjadrovanie myšlienok a pocitov prostredníctvom slov, pohybov, obrazov či v piesňach.

Nezastupiteľné miesto pri formovaní osobnosti má kniha a čítanie. Ak má dieťa v neskoršom veku správne porozumieť čítanému textu, musí sa ho najskôr naučiť dobre vnímať.

Kvalitu vnímania determinuje nielen úroveň schopnosti rozlišovať grafické symboly, ale i celkové porozumenie významu textu a s tým spojené voľné zaobchádzanie s prečítaným textom.

Výchovno-vzdelávací proces **na 1. stupni ZŠ** je silno ovplyvnený hravými činnosťami a zážitkovým učením, aby bol prechod z predškolskej výchovy čo najplynulejší.

S pribúdajúcim vekom žiaka sa zrenie vnímania prejavuje zlepšujúcou sa schopnosťou zrakovo diferencovať, syntetizovať a analyzovať videné a počuté.

V počiatočnom rozvoji čítania s porozumením sa o úrovni porozumenia textu učiteľ dozvedá ústnou formou komunikácie so žiakom, preto je dôležité rozvíjať okrem spôsobilosti učiť sa učiť sa aj sociálne komunikačné spôsobilosti.

Nárast záujmu žiakov o čítanie, ich stimulácia k tvorivosti, k rozvoju prezentačných zručností, podnecovanie k vlastnej tvorbe. Vždy v každom projekte čítanie a diskusia k prečítanému, formulácia hlavných myšlienok, tvorba vhodného nadpisu, interpretácia textu, prezentácia vlastného názoru, využitie poznatkov.

Základnou funkciou rozvoja čitateľská gramotnosť **na 2. stupni základnej školy** je rozvíjať v žiakoch sociálne a kultúrne zručnosti. To znamená, aby boli schopní nielen slová, vety, texty prečítať, ale ich aj pochopiť a ďalej pracovať s ich obsahom a nadobudnutými informáciami. Čitateľská gramotnosť je teda základná kompetencia, bez ktorej nie je možné dosahovať ďalšie kompetencie. Prioritou nie sú rýchlosť a plynulosť čítania, ale pochopenie textu a používanie písaných textov. Čitateľská gramotnosť je vnímaná ako súčasť funkčnej gramotnosti, teda schopnosti spracovať informácie z tlačeného a písaného textu a využiť ich pri riešení rôznych situácií každodenného života. Preto pri rozvoji čitateľskej gramotnosti nemožno pracovať iba s textami, ktoré žiak číta v škole, teda s učebnými textami, ale aj s textami v spojitosti s jeho bežným životom mimo školy. Prostredníctvom takýchto rôznorodých textov žiak spoznáva kultúru slova, rozličné hodnoty, vniká do postojov postáv

a podobne, a to dáva čítaniu ďalší rozmer – to odlišuje čitateľskú gramotnosť od osvojovania si techniky čítania. Pri práci s textami s rôznym obsahom si žiak zároveň osvojuje spisovnú podobu materinského jazyka, správny pravopis a gramatiku a najmä rozvíja si vyjadrovacie (komunikačné) schopnosti a to na úrovni ústnej i písanej. V procese rozvíjania čitateľskej gramotnosti sa žiak stretne s rôznymi situáciami čítania, s rôznymi typmi textov, preto je potrebné zadávať pestré úlohy, ktoré sa týkajú rôznych druhov textov.

4 základné situácie čítania:

- a) čítanie pre osobné (súkromné) účely – listy, umelecká literatúra,...
- b) čítanie pre vzdelávanie – plnenie učebných povinností
- c) čítanie pre pracovné účely – orientácia na trhu práce
- d) čítanie pre verejné účely – aktivity širšej spoločnosti

Druhy textov:

- a) literárne texty
- b) informačné texty
- c) súvislý text – napr. rozprávanie, opis, charakteristika, správa, inštrukcia
- d) nesúvislý text – napr. formuláre, grafy, mapy, cenníky, tabuľky, diplomy, inzeráty

Procesy čitateľskej gramotnosti:

- a) získavanie informácií – vyhľadávanie myšlienok, definícií, určenie prostredia a pod., v takýchto úlohách má žiak nájsť informácie, zadanie môže byť doslovné alebo synonymické, mení sa tým náročnosť úlohy
- b) utváranie širšieho porozumenia – vyvodenie príčin udalostí, opísanie vzťahov medzi postavami, zovšeobecnenia textu, vysvetliť hlavnú myšlienku, určenie námetu, vytvoriť názov a pod., to, čo sa v takýchto úlohách od žiaka očakáva, nie je explicitne uvedené v texte
- c) rozvíjanie interpretácie – logické spracovanie informácií, nachádzanie súvislostí medzi myšlienkami textu, vyvodzovanie záverov, hľadanie podporných argumentov, interpretácia využitia informácií v reálnom živote a pod.
- d) uvažovanie, skúmanie a kritické hodnotenie obsahu textu – posúdenie hodnoty textu, významu pre čitateľa, žiak v takýchto úlohách nachádza dôkazy a argumenty mimo textu
- e) uvažovanie a hodnotenie formy textu, jeho prvkov a jazyka – posúdenie výberu lexikálnych prvkov a pod., táto fáza si vyžaduje poznatky o štruktúre textu, žánroch, schopnosť rozlíšiť skrytý význam

V každom ročníku sa bude postupovať podľa nasledovných tematických celkov:

1. Práca so súvislým literárnym textom
2. Práca so súvislým informačným textom
3. Práca s nesúvislým textom

Komunikačné ciele

Čítanie s porozumením

1. Vybrať si text na základe znalostí informačných prameňov, podľa komunikačného zámeru a podľa danej situácie
2. Nahlas, ticho a opakovane prečítať text
3. Pochopiť význam textu
4. Prerozprávať obsah textu na základe chronologickej alebo logickej postupnosti
5. Porozumieť významu slov v umeleckých a vecných textoch

6. Overiť si význam slova
7. Porozumieť štruktúre slova a jeho častiam

Hovorenie

1. Začať a ukončiť komunikáciu na určitú tému
2. Analyzovať kvalitu ústneho prejavu
3. Sformulovať vlastný názor a pomocou argumentov ho obhájiť
4. Pomocou kontrolných otázok zistiť, či ostatní porozumeli prejavu
5. Rešpektovať jazykové pravidlá
6. Vyjadriť myšlienky a informácie s rôznym cieľom pre špecifické publikum
7. Organizovať a rozvíjať svoje myšlienky v súlade s komunikačnou situáciou
8. Používať slovnú zásobu primeranú určitému cieľu komunikácie a publiku
9. Rešpektovať jazykové pravidlá
10. Využívať pri komunikácii jazykové i mimojazykové prostriedky

Edukačné ciele

poznávacie kompetencie	komunikačné kompetencie	interpersonálne kompetencie	intrapersonálne kompetencie
✚ používať poznávacie operácie	✚ prijať a spracovať informácie	✚ akceptovať skupinové hodnoty	✚ tvoriť vlastný hodnotový systém
✚ učiť sa sám aj v skupine	✚ vyhľadávať a spracovať informácie	✚ tolerovať odlišnosti jednotlivcov aj skupín	✚ schopnosť sebaregulácie
✚ kriticky myslieť	✚ formulovať svoj názor a argumentovať	✚ schopnosť kooperovať	
✚ tvorivo myslieť, formulovať a riešiť problémy		✚ schopnosť empatie	

Na rozvoj čitateľskej gramotnosti budeme v nasledujúcom školskom roku využívať:

- tradičné formy
- netradičné formy
- besedy so spisovateľmi
- prácu s detskými časopismi (Maxík, Vrabček...)
- pravidelné návštevy školskej knižnice
- literárne súťaže: *Rozprávkové vretienko, Šaliarsky Maťko, Hviezdoslavov Kubín*
- výstavy kníh s možnosťou ich zakúpenia (predajné výstavy)
- jubileá literárnych osobností (r. 2022 – 200 rokov od narodenia štúrovského básnika Janka Kráľa, 150 rokov od narodenia detskej spisovateľky Ľudmily Podjavorinskej)
- „Starší žiaci čítajú mladším“ - v triedach 1. ročníka
- prípravu pracovných listov, prezentácií, projektov;
- prácu s textom v papierovej aj elektronickej podobe

Tradičné formy na rozvoj čitateľskej gramotnosti:

- ✚ hlasné čítanie
- ✚ tiché čítanie
- ✚ vzájomné čítanie /vo dvojiciach, v skupine/

- + odpovede na otázky k textu
- + tvorba otázok k textu – ak vie o čom čítal, vie vytvárať otázky
- + rozprávať jeden druhému o prečítanom
- + napísať krátku vlastnú reakciu
- + dramatizácia
- + exkurzie do školskej knižnice alebo iných typov knižníc, najčastejšie verejných knižníc
- + hodiny informačnej výchovy v spolupráci s učiteľmi vo vyučovaní jednotlivých predmetov v triedach alebo v rámci vyučovacej hodiny v priestoroch školskej knižnice, prípadne v priestoroch verejnej knižnice
- + čitateľské maratóny
- + autorské besedy
- + tvorba vlastného leporela alebo knihy s cieľom rozvíjať fantáziu, predstavivosť a slovnú zásobu žiakov
- + popoludnia s rozprávkou
- + Noc s Andersenom
- + ranné 10 minútové čítanie
- + literárne súťaže
- + recitačné preteky
- + výstavy kníh a iné

Netradičné formy na rozvoj čitateľskej gramotnosti:

- + záložka do knihy (súťaž „Najkrajšia záložka“)
- + Číta celá škola (Čítajme si spolu, čitateľské maratóny...)
- + Väčší čítajú menším
- + tvorba maľovaného čítania starších mladším - podľa prečítaného textu
- + čítame škôlkarom
- + Sedíme nad knihou: vytváranie sloganov nabádajúcich k čítaniu práve tej - vybranej knihy
- + vytváranie zaujímavého obalu na knihu - tvorba, čo najpútavejšej obálky ku knihe
- + Deň poézie - vyhľadávanie kníh v domácich knižniciach, čítanie a rozbor poézie na hodinách - nie súťaž, ale prehliadka najzaujímavejších básní v závere týždňa v knižnici
- + Deň čitateľských kútikov - žiaci si podľa vlastného záujmu zaradia a jeden deň zotrývajú podľa záujmu v čitateľskom kútiku, ktorý ich zaujíma: napr. encyklopédie, poézia, ľudové rozprávky, moderné rozprávky...
- + 7. ročník celoškolskej súťaže „NAJ čitateľ školskej knižnice“ v spolupráci so školskou knižnicou
- + Budovanie „Čarovnej police“ – zbierka darovaných starších kníh, ktoré sú voľne dostupné každému záujemcovi o čítanie...

Vypracovala: Mgr. Petra Szelleová,
koordinátorka rozvoja čitateľskej gramotnosti
30. august 2022

Prerokovala a schválila PRŠ na svojom zasadnutí dňa 5. 9. 2022
Schválila Ing Zuzana Pálmayová, riaditeľka ZŠ dňa 5.septembra 2022